

บทที่ 5

กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของ สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด

กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด เป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่งเพราะเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดำเนินมา ดำรงอยู่และกำลังดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องกัน ภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่เกี่ยวข้องในช่วงเวลานั้นๆ และเมื่อจบกระบวนการที่ดำเนินอยู่แล้ว หากมีเงื่อนไขที่เหมาะสม กระบวนการดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นและดำเนินการต่อไป โดยที่กระบวนการที่เกิดขึ้นนี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจคาดทำนายได้ว่า ในเงื่อนไขเดียวกัน และในบริบทที่เหมือนกัน กระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปเหมือนเดิมหรือแตกต่างไปจากเดิม เพราะรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับลักษณะและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมหลายประการ

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด ผู้วิจัยขออธิบายกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด จำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. การมีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์
2. การมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกสหกรณ์

1. การมีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกิจกรรม การดำเนินกิจกรรม และการติดตามดูแลควบคุมกิจกรรมต่างๆที่จะดำเนินการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่านระบุตรงกันว่า “...เมื่อเลือกกรรมการดำเนินการแล้ว ก็เป็นหน้าที่ที่กรรมการจะต้องดำเนินการให้สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด ประสบผลสำเร็จ มีกำไรเป็นที่พอใจของสมาชิก...” คณะกรรมการดำเนินการโดยเฉพาะประธานมีบทบาทมากในการกำหนดว่าสหกรณ์จะดำเนินการอย่างไร ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์ กล่าวว่า “...ประธานมีผลมาก ตรงที่ว่า ตรงไหนเป็นจุดอ่อน ประธานสามารถสั่งการแก้ไขได้เลย ประธานเปรียบเหมือนผู้จัดการ บางที่ไม่ค่อยได้ดูแลมาก จุดรั่วเล็กๆ บางทีปล่อยนานพอสิ้นปี ขาดทุน เช่น การทำเปอร์เซ็นต์ น้ำยางหกเรียกราค เครื่อง

ซึ่งไม่ดี การรวมกัน การล้างอุปกรณ์ไม่สะอาด หากกรรมการปล่อยปละเมื่อไร ก็มีปัญหากันที่ กรรมการต้องควบคุมดูแลตลอดเวลา...”

การคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด ต้องร่วมกันคัดเลือกตัวบุคคลจากสมาชิกสหกรณ์ จำนวนไม่น้อยกว่า 7 คน เพื่อให้ที่ประชุมในวันประชุมใหญ่มีมติแต่งตั้งเป็นประธานคณะกรรมการ 1 คน และกรรมการอีก 6 คน แล้วให้คณะกรรมการแบ่งงานกันว่ากรรมการท่านใดจะเป็นรองประธาน เป็นเหรัญญิก เป็นเลขานุการ และเป็นกรรมการอีก 3 ท่าน ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2503 และฉบับแก้ไข พ.ศ.2542 ซึ่งคุณสมบัติของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ คือต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์ ที่ ตั้งบ้านเรือนและดำเนินงานเกษตรกรรมทำสวนยางอยู่ในท้องที่ดำเนินการของสหกรณ์ เป็นผู้ซื่อสัตย์ มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด

ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตกรรมการสหกรณ์ เล่าถึงการคัดเลือกกรรมการดำเนินการสหกรณ์ว่า “...คณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ ต้องได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมใหญ่ โดยให้สมาชิกด้วยกันเสนอชื่อและมีผู้รับรอง 1 คน หากชื่อที่ได้รับการเสนอ มีจำนวนมากกว่าจำนวนกรรมการทั้งหมดวาระ ก็จะต้องมีการลงคะแนนเสียงเลือกโดยสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมในวันนั้น ผู้ที่ได้รับเลือก คือ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงของสมาชิกมากที่สุดตามลำดับที่จำนวนสมาชิกหมดวาระ แต่หากสมาชิกเสนอชื่อ ไม่เกินจำนวนที่กรรมการหมดวาระ ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อก็จะได้เป็นกรรมการทันที...”

1.1 บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการทั้งปวงของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ กับทั้งในทางอันจะทำให้เกิดความจำริญแก่สหกรณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์ อธิบายถึงหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ว่า “...ประกอบด้วยหน้าที่หลักๆ ได้แก่

- 1) พิจารณาเรื่องการรับสมาชิกและสมาชิกออกจากสหกรณ์ ตลอดจนดูแลให้สมาชิกปฏิบัติกรต่าง ๆ ตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์
- 2) วางข้อกำหนดและระเบียบวิธีการให้บริการต่าง ๆ ที่สมาชิกจะต้องชำระ
- 3) พิจารณาดำเนินการเรื่องการจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกล วัสดุสัตว์เกี่ยวกับการผลิตหรือโรงงานอุตสาหกรรม
- 4) พิจารณาเรื่องกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันผลิต ร่วมกันซื้อ ร่วมกันขาย สะสมเงิน กองกลางของกลุ่ม และร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันของบรรดาสมาชิก

- 5) พิจารณาในเรื่องการรับฝากเงินกู้ยืมเงิน การฝากหรือลงทุนเงินของสหกรณ์
- 6) ดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ เสนอบคูลกับรายงานประจำปี แสดงผลการดำเนินการและเสนอแนะการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เสนอแผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้ที่ประชุมใหญ่ออุมัติ
- 7) พิจารณามอบอำนาจในการดำเนินงานให้แก่กรรมการดำเนินการ ผู้จัดการและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม
- 8) พิจารณาดำเนินการแต่งตั้ง และกำหนดค่าตอบแทนแก่ผู้ตรวจสอบภายใน
- 9) กำหนดระเบียบต่าง ๆ ของสหกรณ์
- 10) จัดให้มีและดูแลให้เรียบร้อยซึ่งบรรดาทะเบียน สมุดบัญชีเอกสารต่าง ๆ และบรรดาอุปกรณ์ดำเนินงานของสหกรณ์
- 11) พิจารณาให้สหกรณ์สมัครเข้าเป็นสมาชิกและออกจากชุมนุมสหกรณ์และองค์การอื่น
- 12) พิจารณามอบหมายอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการให้แก่ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก ผู้จัดการได้ตามความเหมาะสม...”

บทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ที่กล่าวถึงข้างต้น ครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโกจจำกัด เพื่อเป็นแนวทางและรูปแบบการดำเนินการซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมทั้งของคณะกรรมการเองและรวมไปถึงสมาชิกสหกรณ์

1.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

จากการดำเนินการร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และสมาชิกในการดำเนินการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโกจ จำกัด ที่กล่าวมาข้างต้น มีกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงาน คือ

1.2.1 การเลือกบุคคลเข้ามาเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 กำหนดให้สหกรณ์มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการดำเนินงานอีก 6 คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่โดยสมาชิกเลือกตั้งจากสมาชิก ให้กรรมการดำเนินการเลือกตั้งในระหว่างกันเองขึ้นดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน เลขานุการคนหนึ่ง และเหรัญญิกคนหนึ่ง นอกนั้นเป็นกรรมการแล้วให้เสนอให้ที่ประชุมใหญ่และที่ประชุมกลุ่มทราบ

คณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันเลือกตั้ง กรรมการดำเนินงานสหกรณ์ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับเลือกตั้งซ้ำอีกได้ แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินงานเป็นหน้าที่ของที่ประชุมใหญ่ ซึ่งสมาชิกต้องครบองค์ประชุม สมาชิกจะดำเนินการคัดเลือกประธานและกรรมการดำเนินงานโดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสม เพราะประธานและกรรมการดำเนินงานมีผลต่อการดำเนินงานสหกรณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์กล่าวถึงคุณสมบัติบางประการของผู้ที่ได้รับ การคัดเลือกเป็นประธานและกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ ไว้ว่า “...คุณสมบัติของประธานและ กรรมการที่เหมาะสม คือ มีความรู้เรื่องสหกรณ์ ต้องรักและสนใจในกิจการสหกรณ์นั้นเป็นที่ตั้ง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนและความตั้งใจเสียสละเวลา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องบัญชี บางส่วน และต้องใช้เวลากับสหกรณ์พอสมควร...”

ด้านผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตกรรมการสหกรณ์ กล่าวว่า “...ทั้งประธานและกรรมการ ต้องสนใจดูแลสหกรณ์ ไม่ต้องมีความรู้ก็ได้ ถ้ามีความรู้ก็ดี แต่ต้องสนใจต้องดูแลสหกรณ์ วัน หนึ่งๆ ประธานต้องมาสหกรณ์อย่างน้อย 1 ชั่วโมง มาดูแล้ว กรรมการมาทำงานใหม่ คนงานมา ทำงานใหม่...”

ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์อีกท่าน กล่าวว่า “...ประธานมี บทบาทต่อความสำเร็จของสหกรณ์มาก สหกรณ์จะขาดทุนหรือกำไร ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการ ของประธาน ประธานจะต้องเข้าไปดูแลทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การตลาด การเงินบัญชี ทุกวันต้องเข้าไปทำงานที่สหกรณ์...”

1.2.2 การทำงานในฐานะคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ โดยหน้าที่หลักของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ คือ พิจารณาในเรื่องการรับ-ลาออกของสมาชิกและ สมาชิกสหกรณ์ ตลอดจนดูแลให้สมาชิกปฏิบัติกรต่าง ๆ ตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ มติ และคำสั่งของสหกรณ์ วางข้อกำหนดและระเบียบวิธีการให้บริการต่างๆ พิจารณาดำเนินการเรื่อง การจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องจักรกลเกี่ยวกับการผลิต พิจารณาเรื่องกิจกรรมกลุ่ม รวมกันผลิต รวมกันซื้อ รวมกันขาย สะสมเงินกองกลางของกลุ่ม และรวมกันแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกัน และกันของบรรดาสมาชิก พิจารณาในเรื่องการรับฝากเงิน การกู้ยืมเงิน การให้เงินกู้ และการฝาก หรือลงทุนเงินของสหกรณ์ กำหนดและดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ และเสนองบดุลกับ รายงานประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ เสนอแนะการจัดสรรกำไร สุทธิประจำปีต่อที่ประชุมใหญ่ เสนอแผนงานและงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้ที่ประชุมใหญ่

อนุมัติ กำหนดระเบียบต่าง ๆ ของสหกรณ์ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าว ช่วยให้การดำเนินงานของสหกรณ์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์ อธิบายว่า “...ในฐานะประธานก็ดูแลด้านการผลิต การตลาด การบัญชีการเงิน แล้วก็ทั่วไป พื่ออยู่โรงงานทุกวัน คอยดูโน่นดูนี่ ว่าคุณงานมาทำงานใหม่ มีปัญหาตรงไหน ก็รีบแก้ไข สวนมากสหกรณ์ขาดทุนหรือกำไร ก็อยู่ที่ผลผลิตยางแผ่นรมควัน ถ้าเปอร์เซ็นต์ยางดีมาก เกิน 95 ก็มีกำไร แต่ถ้าต่ำกว่า 90 ก็ขาดทุน เพราะเราซื้อน้ำยางที่ราคายางรมควัน 100 เปอร์เซ็นต์...”

ซึ่งก็สะท้อนว่า ผลการขาดทุนในปี 2551 น่าจะมาจากสาเหตุที่สหกรณ์ผลิตยางแผ่นรมควัน ชั้น 3 ได้เพียงร้อยละ 88.48 จากยางรมควันที่ผลิตได้ทั้งหมด และผลกำไรที่ลดลงในปี 2550 ก็น่าจะมาจากสาเหตุเดียวกันคือ ผลิตยางแผ่นรมควันชั้น 3 ได้เพียงร้อยละ 86.50 สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์ ที่ระบุว่า “...การขาดทุนก่อนหน้านี้เกิดจาก กระบวนการผลิต คนทำเปอร์เซ็นต์ คนทำแผ่นยาง...” ซึ่งการควบคุมดูแลการผลิตยางแผ่นรมควันของสหกรณ์เป็นหน้าที่โดยตรงของประธานและคณะกรรมการดำเนินการ แต่หากประธานหรือคณะกรรมการดำเนินงานไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการผลิต ก็อาจจะส่งผลให้ผลผลิตยางแผ่นรมควันไม่เป็นไปตามที่สหกรณ์กำหนด สอดคล้องกับที่สุกใส ทummณี (2539) ศึกษาเรื่องการศึกษาวិถีตลาดยางของสหกรณ์กองทุนสวนยาง พบว่า “ในการแก้ปัญหาการผลิตยางไทยมีคุณภาพมีประสิทธิภาพ รัฐบาลได้พยายามดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น การส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกยางพันธุ์ดี สนับสนุนให้ตั้งตลาดกลาง และตลาดประมูลยางระดับประเทศ แต่การแก้ปัญหาเหล่านั้นเป็นมาตรการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ดังนั้นจึงได้ให้มีการสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์ในกลุ่มผู้ผลิตยางพาราขึ้นพร้อมทั้งให้การสนับสนุนด้านงบประมาณก่อสร้างโรงงาน อบรมยางและสหกรณ์กองทุนสวนยาง การดำเนินธุรกิจและการบริหารโรงงานของสหกรณ์ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ยังมีบางส่วนที่ประสบปัญหาอุปสรรคในหลายด้าน เช่น สมาชิกและคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ยังมีความรู้ความเข้าใจในระบบสหกรณ์ไม่ดีพอ เนื่องจากเร่งรีบในการจัดตั้งสหกรณ์ ขาดประสบการณ์ในการบริหารโรงงาน ในด้านการบริหารภายในองค์กรของสหกรณ์ยังไม่มีประสิทธิภาพพอ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเร่งรัดให้การศึกษาอบรมแก่คณะกรรมการและสมาชิกสหกรณ์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ในด้านข้อมูล ข่าวสาร สถาบันวิจัยยางจะให้ข้อมูลกับสหกรณ์ เมื่อสหกรณ์มีความสามารถในการบริหารงานพอ สหกรณ์จะสามารถจ้างผู้จัดการมืออาชีพมาบริหาร”

2.รูปแบบการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกสหกรณ์

สมาชิกสหกรณ์ คือ บุคคลที่จะสมัครเป็นสมาชิกตามข้อบังคับต้องยื่นใบสมัครถึงสหกรณ์ ตามแบบที่กำหนดไว้ เพื่อคณะกรรมการดำเนินการพิจารณา ผู้เข้าเป็นสมาชิกต้องลงลายมือชื่อของตนในทะเบียนสมาชิกและชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าหุ้นตามจำนวนที่จะถือครบถ้วนแล้วจึงถือว่าได้สิทธิ ในฐานะสมาชิก

โดยทั่วไปสมาชิกต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นบุคคลธรรมดา บรรลุนิติภาวะ และสัญชาติไทย ตั้งบ้านเรือนและดำเนินงานทำสวนยางอยู่ในท้องที่ดำเนินงานของสหกรณ์ เป็นผู้ซื่อสัตย์ มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัดและไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออกจากสหกรณ์ใดๆ โดยมีความผิด เว้นแต่พ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ถูกลบออก ในทางปฏิบัติการรับสมาชิกในระยะก่อตั้งสหกรณ์ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของเกษตรกรเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์ ให้ข้อมูลว่า “...หากเกษตรกรสนใจเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็สามารถไปติดต่อสมัครสมาชิกสหกรณ์ ณ ที่ทำการสหกรณ์ กรอกแบบฟอร์มสมัครสมาชิกและชำระค่าธรรมเนียมและค่าหุ้นแรกเข้าจำนวน 50 หุ้นๆละ 10 บาท เป็นเงิน 500 บาท ก็ได้รับสิทธิ์เป็นสมาชิกสหกรณ์ทันที สามารถทำธุรกรรมต่างๆกับสหกรณ์ หลังจากจัดตั้งสหกรณ์แล้วเสร็จมีสมาชิกประมาณ 90 คนแล้ว การรับสมาชิกเพิ่มในปีต่อมา จะมีการกำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานประจำปีทุกปีว่าแต่ละปีจะรับสมาชิกใหม่กี่คน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีปัญหาเกี่ยวกับกำลังการผลิตของสหกรณ์...”

2.1 บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด มีสิทธิและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมสหกรณ์ เช่น เข้าร่วมประชุมใหญ่ เพื่อเสนอความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน เข้าชื่อเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ เสนอหรือได้รับเลือกเป็นกรรมการดำเนินการสหกรณ์หรือผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ได้รับบริการทางธุรกิจและทางวิชาการจากสหกรณ์ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง สอดส่องดูแลกิจการของสหกรณ์ ร่วมมือกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พัฒนาสหกรณ์ให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคง

2.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์ การดำเนินงานของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 162 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนตอบตรงกันว่า “...สาเหตุที่เข้าเป็นสมาชิก เพราะช่วงก่อนหน้านี้ราคายางตกต่ำ พ่อค้ากดราคาเอาเปรียบเลยสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ เพื่อรวมกันผลิต รวมกันขาย สร้างอำนาจต่อรองราคา...” หน้าที่ในฐานะสมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยาง จำกัด ตามที่กฎหมายกำหนดมีหลายประการ จากการศึกษาสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด พบว่าหน้าที่ที่สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด

ดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีในข้อบังคับสหกรณ์กองทุนสวนยาง บ้านควนโกกจำกัด ดังนี้

2.2.1 การร่วมลงทุนและระดมทุน สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโกกจำกัด จัดตั้งตามนโยบายแก้ไขปัญหาราคายางพาราตกต่ำช่วงปี พ.ศ. 2534 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง โดยดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 การดำเนินงานที่ผ่านมา สหกรณ์มีทุนดำเนินงานจาก 4 แหล่ง คือ

1. ทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งมอบให้สหกรณ์เพื่อดำเนินการจัดสร้างโรงอบ/รมยาง และอาคารสำนักงาน อุปกรณ์ต่างๆ เป็นเงินจำนวน 3,800,000 บาท เป็นการทำสัญญากู้ยืม เนื่องจากพื้นที่ที่ตั้งโรงอบ/รมยาง ไม่ได้เป็นที่ดินของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโกก จำกัด สมาชิกสหกรณ์ทุกคนมีหน้าที่สอดส่องดูแลให้โรงงานและอุปกรณ์การผลิตทั้งหมดสามารถใช้งานได้ โดย สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จะเข้ามาดำเนินการตรวจสอบสภาพของโรงอบ/รมยางและอุปกรณ์ต่างๆทุกปี ว่ามีการชำรุดเสียหายเล็กน้อยเพียงใด เพื่อซ่อมแซมและแทงจำหน่ายกรณีซ่อมไม่ได้

2. เงินลงหุ้นของสมาชิก พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้บุคคลที่จะเป็นสมาชิกสหกรณ์จะต้องลงหุ้นหุ้นละ 10 บาท อย่างน้อย 50 หุ้น ในการสมัครสมาชิกและสามารถลงหุ้นเพิ่มเติมได้แต่ไม่เกิน 1 ใน 5 ของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมดของสหกรณ์ เงินจากการลงหุ้นของสมาชิก จะนำไปใช้ในการดำเนินงานสหกรณ์ ปัจจุบันสหกรณ์มีทุนหุ้นกว่า 1 ล้านบาท โดยมีการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารกรุงไทย สาขาเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง การเบิกจ่าย กรรมการต้องลงชื่อ 2 ใน 3 โดยมีประธานกรรมการ กรรมการ และเหรัญญิก เป็นผู้เปิดบัญชีร่วมกัน

3. เงินเพิ่มหุ้นของสมาชิกรายงวดการขาย ทุกงวดการขาย(10 วัน)คณะกรรมการดำเนินงานจะหักเงินสมาชิกจำนวน 1 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ในงวดการขายนั้นของสมาชิก ตามที่ตกลงกันไว้ เพื่อเพิ่มทุนซื้อหุ้นให้สมาชิก ซึ่งก็ส่งผลให้สหกรณ์มีเงินทุนดำเนินการสูงขึ้นทุกงวดการขายด้วย

4. เงินทุนสำรองจากการจัดสรรผลกำไรประจำปี ในการจัดสรรผลกำไรประจำปี เพื่อปันผลแก่สมาชิก พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดว่า สหกรณ์จะต้องจัดสรรผลกำไรส่วนหนึ่ง จำนวนที่เหลือจากการจัดสรรส่วนอื่นเป็นเงินทุนสำรองกับสหกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินงานต่อไป ซึ่งทุกปีก็จะมีการจัดสรร ยกเว้นปีบัญชี 2551 ไม่มีการจัดสรร เนื่องจากผลการดำเนินงานขาดทุน

2.2.2 การร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์ สหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจโดยการรับซื้อน้ำยางสดคุณภาพจากสมาชิกมาแปรรูปเป็นยางแผ่นรมควันคุณภาพ สมาชิกมีส่วนร่วมโดยการที่สมาชิกต้องผลิตน้ำยางสดคุณภาพดี และส่งขายน้ำยางสดให้กับสหกรณ์ เพราะถ้าสหกรณ์ได้รับน้ำยางสดที่มีคุณภาพดีและมีปริมาณเพียงพอกับกำลังการผลิต สหกรณ์ก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีมีกำไร และสามารถปันผลกลับคืนสู่สมาชิกสร้างความเชื่อมั่นต่อสมาชิกในการร่วมกันทำธุรกิจ “...ซึ่งหากสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ทำธุรกิจกับสหกรณ์ คือขายน้ำยางกับซื้อปุ๋ย สหกรณ์ก็อยู่ยาก...” ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์กล่าว

ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์อีกท่าน กล่าวว่า “...สมาชิกที่ยังคงขายยางให้สหกรณ์ในปัจจุบัน มี 47 คน รอบที่แล้ว 73 คน ช่วงนี้น้ำยางแพง เขาอยากได้เงินสด...”

2.2.3 การร่วมในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อสหกรณ์ดำเนินการมาจนครบ 1 ปีบัญชี โดยปกติกำหนดเป็น 1 เมษายน ถึง 31 มีนาคม ปีถัดไป คณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์จะต้องกำหนดวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี ภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี เพื่อรายงานผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีที่ผ่านมาให้สมาชิกทราบและขอมติรับรองผลการดำเนินงานเพื่อนำส่งสำนักงานสหกรณ์จังหวัดต่อไป โดยจะจัดประชุมขึ้น ณ ที่ทำการสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโก จำกัด มีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการประชุม มีลำดับขั้นตอนตั้งแต่การเตรียมการดังนี้

1. การจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน
2. การรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน
3. การจัดทำแผนการดำเนินงานปีถัดไป
4. การเตรียมการประชุมใหญ่สามัญประจำปี
5. การจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปี
6. การปรับปรุงแก้ไขรายงานและแผนการดำเนินงาน

2) เนื้อหาสาระในการประชุม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มี 2 ส่วน คือ รายงานผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา และแผนการดำเนินงานในปีต่อไป ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถเสนอแนะว่าจะปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาส่วนใดบ้าง อย่างไร เพื่อให้รายงานผลการดำเนินงานและแผนการดำเนินงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3) กระบวนการมีส่วนร่วมในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี

ผลจากการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มีลักษณะที่คณะกรรมการดำเนินงานมีบทบาทสำคัญในการเตรียมการประชุมและเนื้อหาสาระที่จะประชุม ส่วนสมาชิกมีบทบาทในการเป็นผู้เข้าร่วมประชุม ชักถามข้อสงสัย และแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่คณะกรรมการดำเนินงานเสนอ และการลงมติตามประเด็นที่เสนอขอมติที่ประชุมใหญ่

(1) การเชิญประชุมใหญ่สามัญประจำปี สหกรณ์จะเป็นฝ่ายกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการประชุม ซึ่งโดยปกติ จะจัดประชุมหลังสิ้นปีบัญชี โดยการเชิญประชุม จะทำเป็นจดหมายเชิญประชุม โดยฝากกรรมการ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ คนงานหรือบ้านใกล้เคียง ช่วยกันแจกและบอกกล่าวกันด้วยวาจาไปพร้อมกันด้วย ซึ่งที่ผ่านมาสมาชิกมาประชุมครบองค์ประชุมทุกปี

(2) สมาชิกเข้าร่วมประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อถึงกำหนดนัดหมายการประชุม สมาชิกจะเดินทางมายังที่ทำการสหกรณ์ เพื่อเข้าร่วมการประชุม โดยคณะกรรมการ และสมาชิกจะช่วยกันจัดสถานที่บริเวณ โรงอบ/รมยางให้สมาชิกได้ร่วมประชุม ประธานกรรมการ ดำเนินงานเป็นประธานในที่ประชุมและเป็นผู้ดำเนินการประชุม โดยมีคณะกรรมการท่านอื่น เข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

(3) การชี้แจงผลการดำเนินงานและการรับรองรายงานการดำเนินงาน เมื่อเริ่มการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ประธานจะชี้แจงผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาว่ามีผลการดำเนินงานอย่างไร ดำเนินการอะไรบ้าง แต่ละรายการมีรายละเอียดอย่างไร กำไรขาดทุนเท่าใด เพราะสาเหตุอะไร และมอบหมายให้กรรมการแต่ละท่านชี้แจงในส่วนที่รับผิดชอบตามลำดับ เช่น การผลิต การเงินการบัญชี การตลาดการขาย การรับฝากการให้กู้เงิน การจำหน่ายปุ๋ย เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกได้ทราบโดยทั่วกัน

(4) การซักถามผลการดำเนินงานและการรับรองรายงานการดำเนินงาน สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีสิทธิ์ที่จะซักถามคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและหายสงสัย ซึ่งคณะกรรมการก็มีหน้าที่ต้องตอบคำถามที่สมาชิกสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เมื่อสมาชิกหมดข้อสงสัยแล้ว ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน จะขอมติที่ประชุมเพื่อรับรองผลการดำเนินงาน หากได้เสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด สิ้นปีบัญชี ถือว่าที่ประชุมรับรองรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งคณะกรรมการก็จะดำเนินการจัดส่งรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานสหกรณ์จังหวัดต่อไป

(5) การเสนอแผนการดำเนินงานในปีถัดไป การเสนอแผนการดำเนินงานปีถัดไปเป็นอีกภารกิจที่จะต้องกระทำในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี คณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ จะต้องจัดทำและเสนอแผนการดำเนินงานต่อที่ประชุมเพื่อขอมติดำเนินการตามแผนในปีบัญชีต่อไป สมาชิกมีสิทธิแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และท้วงติงรายละเอียด กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ จนในที่สุดเมื่อเป็นที่พอใจแล้วทุกฝ่าย ก็จะมีการลงมติว่าจะรับหรือไม่รับแผนการดำเนินงานดังกล่าว หากมีมติยอมรับคณะกรรมการดำเนินงานก็สามารถนำไปดำเนินการตามแผนได้

การประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโกนจำกัด ซึ่งจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง มีการรายงานผลการดำเนินงาน การขอมติรับรอง การเสนอแผนการดำเนินงานในปีถัดไป สมาชิกจะมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงบ้าง แต่มีมติเห็นชอบในภาพรวมทุกครั้ง ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์ กล่าวถึงเรื่องการประชุมใหญ่สามัญประจำปีว่า “...ประชุมกันตามวาระของสหกรณ์ สมาชิกก็ไม่ได้สนใจการประชุม มาประชุมเพราะมีข้อกำหนดว่า ถ้าไม่มาประชุมจะไม่จ่ายเงินปันผล สมาชิกไม่ได้เข้าใจหลักการสหกรณ์ ว่าเป็นเจ้าของต้องไปประชุม ส่วนมากไปประชุมเพราะหวังเงินปันผล ถ้าปีไหนขาดทุน ไม่มีปันผล เขากะไม่มาประชุม...” ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ กล่าวว่า “...เขาเชิญมา แข็งมาเป็นหนังสือจะไปประชุม ถ้าเขาไม่เชิญกะไม่ไป การประชุมกะไม่มีอะไร เขากะแจ้งผลการดำเนินงานว่ามีกำไรหรือขาดทุนเท่าไร ปันผลหรือไม่ บางทีกะเลือกกรรมการกันบ้าง สวนใหญ่กะวนเวียนกันอยู่อย่างนั้น กิจกรรมอื่นๆกะไม่มีอะไร ปีนี้กะชุมทีนี้...” ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการสหกรณ์อีกท่านกล่าวถึงการประชุมว่า “...เขาไม่มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม ถ้าไม่เชิญกะไม่มา...”

พอจะสรุปได้ว่า สมาชิกสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านควนโกน จำกัด ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมการประชุมใหญ่สามัญประจำปีโดยความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของสหกรณ์มีหน้าที่ต้องเข้าประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย ทิศทาง และให้ข้อเสนอแนะแก่กรรมการดำเนินการ แต่การเข้าร่วมประชุมเกิดขึ้นเพราะความเพราะเงื่อนไขผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ อันเป็นผลมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสหกรณ์ของสมาชิก ตามที่ไพพรรณ สะดวกการ (2530), ปรีชา พันธุ์สน (2533), สุกใส ทummณี (2539) และสุมต คำสุข (2542) ค้นพบตรงกันว่า “สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องหลักและวิธีการสหกรณ์ในระดับค่อนข้างต่ำ” และข้อค้นพบของสมพร อุคมวินิจศิลป์ (2544) ว่า “ต้องส่งเสริมระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่มเกษตรกรให้กับสมาชิกเพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกว่าเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมของสมาชิก”